

Тематски зbornик radova
MENTALNO ZDRAVLJE MLADIH

MENTALNO ZDRAVLJE MLADIH
Tematski zbornik radova

Univerzitet u Nišu
Filozofski fakultet
Studentski kulturni centar Niš
2016. godina

Recenzenti:

prof. dr Miroslav Krstić
doc. dr Nebojša Milićević

Glavni i odgovorni urednici:

prof. dr Bojana Dimitrijević
Aleksandar Blagojević

Urednici:

doc. dr Dušan Todorović
Milena Vujičić

Tiraž

100

Format

17x 24cm

Štampa

SCERO print

ISBN 978-86-7379-427-3

REDAKCIJA ZBORNIKA: **doc.dr Dragana Stanojević**, **doc dr Jelena Davidović Rakić**,
doc. dr Dušan Randelović (Filozofski fakultet Univerziteta u Prištini sa privremenim
sedištem u Kosovskoj Mitrovici), **prof. dr Miroslava Đurišić-Bojanović** (Filozofski
fakultet Univerziteta u Beogradu), **doc. dr Ivana Janković**, **doc. dr Miroslav Komlenić**
(Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu)

UDK 159.923.3:316.356.2-057.875

316.356.2:316.47]:159.942.53

Katarina Mladenović⁴

Ivana Petrović

Tijana Kocić

Psihološko savetovalište za studente Studentskog kulturnog centra Niš

POVEZANOST ZADOVOLJSTVA PORODICOM, PORODIČNE
KOMUNIKACIJE I HAOTIČNOSTI U PORODIČNIM ODNOSIMA SA
STRAHOM OD NEGATIVNE EVALUACIJE I OPŠTIM
ZADOVOLJSTVOM SOBOM

Opšti cilj istraživanja bio je ispitati povezanosti između porodične komunikacije, zadovoljstva porodicom i haotičnih porodičnih odnosa sa strahom od negativne evaluacije i opštim zadovoljstvom sobom. Istraživanje je sprovedeno na prigodnom uzorku studenata Filozofskog, Elektronskog, Medicinskog, Ekonomskog i fakulteta Zaštite na radu Univerziteta u Nišu. Uzorkom je obuhvaćeno 441 osoba, 259 studentkinje (58,7%) i 182 studenta (41,3%). Prosečna starost ispitanika je 20,9 godina. Instrumenti koji su korišćeni su skala za merenje porodičnih odnosa, FACES IV (Kouneski 2002) i dve skale iz Bezinovićeve baterije skala za merenje nekih aspekata samopoimanja: Skala negativne evaluacije sebe i skala opšteg zadovoljstva sobom (Bezinović 1988). Dobijeno je da postoji statistički značajna povezanost između svih dimenzija porodične interakcije sa aspektima self-koncepta. Dimenzija strah od negativne evaluacije pozitivno korelira s dimenzijom haotičnih porodičnih odnosa ($r=0,11$), dok sa dimenzijama porodična komunikacija i zadovoljstvo porodicom postoji negativna korelacija ($r=-0,12$; $r=-0,12$). Dimenzija opšte zadovoljstvo sobom negativno korelira s dimenzijom haotični porodični odnosi ($r=-0,27$), dok sa dimenzijama porodična komunikacija i zadovoljstvo porodicom postoji pozitivna korelacija ($r=0,38$; $r=0,37$). Dimenzija strah od

---

⁴ kacka.mladenovic@gmail.com

negativne evaluacije na muškom poduzorku povezana je samo s dimenzijom haotični porodični odnosi ($r=0,25$), dok je na ženskom poduzorku u korelaciji samo sa dimenzijom porodična komunikacija ($r=-0,13$). Dimenzija opšte zadovoljstvo sobom u korelaciji je sa sve tri dimenzije porodičnih odnosa na oba poduzorka. Rezultati su potvrdili očekivanja autora i opštu hipotezu istraživanja. Još jednom dokazana važna uloga porodice i porodičnih odnosa u razvoju dečjeg self-koncepta.

Ključne reči: haotičnost porodičnih odnosa, porodična komunikacija, zadovoljstvo porodicom, self-koncept, student

UVOD

Od davnina je poznato da je porodica jedan od najvažnijih agenasa socijalizacije i da je njen uticaj na razvoj ličnosti i samopoimanja veliki. Porodica je prva sredina u koju novorođenče dolazi i roditelji i porodično okruženje je ono sa čime se osoba najviše susreće u prvim godinama svog života. Dakle, self-koncept, ili slika o sebi, ne dobija se rođenjem nego se uči, te je nesumnjivo da porodica, a ponajviše porodične interakcije i odnosi koji vladaju u njoj utiču na detetovo formiranje slike o sebi, odnosno na razvoj self-koncepta.

Ispitivanje povezanosti različitih vrsta porodičnih interakcija sa self-konceptom, doprineće boljem razumevanju razvoja ličnosti.

Self-koncept, samopoimanje, samosvest, pojam o sebi, slika o sebi označava subjektivni doživljaj vlastite ličnosti. Pojam self-koncepta u psihologiju uvodi Vilijam Džejms (William James) 1890. godine razlikujući dva aspekta self-koncepta: egzistencijalni pojam o sebi (subjektivni doživljaj postojanja) koji naziva „Ja“ i drugi aspekt – „Mene“ – empirijski pojam o sebi (objektivnije razumevanje nečijih personalnih karakteristika kao npr. fizički izgled, socijalni status, osobine ličnosti, kognitivne sposobnosti i sl.). Džejms je ukazao i na značaj samoevaluacije kompetencije u određenim područjima za samopoštovanje. Krstić (1988) u *Psihološkom rečniku* navodi da self-koncept uključuje „stavove, načine rasuđivanja, vrednosni sistem, ponašanje, sposobnosti i sve drugo što ličnost smatra značajnim, uključujući i sopstvenu procenu svojih osobina“. Ovako shvaćen self-koncept se približava značenju koje neki autori pridaju pojmu identiteta. U literaturi se, čak, sreće izjednačavanje ova

dva pojma pri čemu se self-koncept ili self-identitet definišu kao složen sistem kognicija, emocija, motiva, vrednosti i ponašanja koji je jedinstven za svaku osobu.

U savremenoj literaturi mogu se razlikovati četiri teorijska stanovišta strukture samopoštovanja (Byrne prema Marsh i Shavelson 1985). Po prvom self-koncept je jednodimenzionalni konstrukt, po drugom se sastoji od hijerarhijski organizovanih dimenzija, po trećem se sastoji iz više međusobno nezavisnih dimenzija, dok četvrto teorijsko gledište, koje se naziva još i „kompezatorni model“, ističe da postoje relacije među dimenzijama, ali su one inverzne. Većina istraživanja potvrđuje multidimenzionalnost self-koncepta, ali različiti autori navode različit broj dimenzija. Tako, Malner i Lerd (Mullner & Laird, prema Lacković-Grgin 1994) smatraju da se self-koncept sastoji od pet dimenzija: intelektualne sposobnosti, težnja za postignućem, telesne veštine, interpersonalne veštine i osećaj socijalne odgovornosti. Fitts (Fitts, prema Lacković-Grgin 1994) pretpostavlja osam dimenzija self-koncepta, pri čemu razlikuje internalno i eksternalno poimanje sebe. Pod internalnim self-konceptom podrazumeva identitet, samozadovoljstvo i ponašanje, a pod eksternalnim self-konceptom podrazumeva telesni, moralno-etički, personalni, porodični i socijalni self-koncept. Model Šavelsona i saradnika (Shavelson et al. 1976) koji pretpostavlja hijerarhijsku strukturu self-koncepta, jedan je od najrazrađenijih empirijski potvrđenih modela. Polazeći od Džejmsove i Kulijeve teorije, ovaj model prikazuje multidimenzionalnu i hijerarhijsku strukturu self-koncepta. Na vrhu se nalazi opšti self-koncept koji se deli na akademski i neakademski (fizički, socijalni i emotivni) self-koncept. Aktuelno ponašanje se nalazi na dnu. Idući od vrha prema dnu, struktura self-koncepta postaje sve diferenciranija. Šavelson i saradnici (Shavelson et al. 1976) smatraju da se self-koncept formira kroz personalno iskustvo s okolinom i kroz interpretaciju te okoline, na koju vrednovanje od značajnih drugih, potkrepljenje i atribucija vlastitog ponašanja imaju značajan uticaj. Ovi autori razlikuju sedam bitnih karakteristika self-koncepta: self-koncept predstavlja organizovano, strukturirano iskustvo o sebi; sastoji se od dimenzija/aspekata u koje pojedinac kategoriše informacije koje su specifične za njega i/ili za grupu kojoj pripada; hijerarhijski je organizovan na način da su opštiji aspekti self-koncepta nadređeni aspektima koji se odnose na poimanje sebe u specifičnim situacijama;

stabilan je, pri čemu su dimenzije bliže generalnom nivou stabilnije od onih koje se nalaze na nižim nivoima hijerarhije; razvija se tokom života i postaje sve bogatiji dimenzijama; ima deskriptivnu i evaluativnu dimenziju; te se može dobro diferencirati od nekih drugih konstrukata (npr. od akademskog postignuća). Veći broj istraživanja potvrdio je multidimenzionalnost modela, ali su rezultati o relacijama među dimenzijama neusaglašeni – neki autori nalaze niske korelacije među dimenzijama, što govori u prilog modela nezavisnih faktora, dok drugi nalaze značajnu povezanost među faktorima i njihovu hijerarhijsku organizovanost. S razvojno-psihološkog stajališta značajno je što su ispitivanja nedvosmisleno potvrdila da s dobi raste broj dimenzija samopoimanja (Lacković-Grgin 1994).

Bezinović (1988) u svojoj bateriji koristi sedam potkategorija self-koncepta: percipirana nekompetentnost, istrajnost, samopoštovanje, usamljenost, strah od negativne evaluacije, opšte zadovoljstvo, eksternalnost (lokus kontrole).

Opšte zadovoljstvo sobom predstavlja zadovoljstvo sobom i životom, pozitivno raspoloženje i osećanje sreće.

Strah od negativne evaluacije predstavlja anksioznost u situacijama moguće negativne evaluacije.

Kada je u pitanju određenje porodice, epistemološke i suštinske promene koje je ova mala i društveno bitna grupa doživela, kao i aktuelni tokovi u društvu, čine taj pojam u priličnoj meri difuznim i neodređenim. Određenje porodice po Golubovićevoj (Golubović 1981) usled svoje reprezentativnosti, sveobuhvatnosti i gnoseološke podesnosti (Mitić 1988), čini nam se valjanom osnovom za razmišljanje o pojmu porodice. Definicija porodice koju ona daje, glasi: „Porodica je primarna zajednica biosocijalnog karaktera, koja istorijski menja svoje oblike i funkcije, ali u osnovi nastaje kao veza između muškarca i žene i njihove rođene i adoptirane dece. Njena osnovna društvena funkcija sastoji se u tome da omogući biološku i društveno-kulturnu reprodukciju društva i pomogne formiranju ličnosti deteta, ali i da svim članovima pruži uslove za ostvarivanje neposrednih ljudskih kontakata i psiho-socijalne stabilnosti, što su preduslovi za razvitak ličnosti i stabilizaciju porodične zajednice“ (Golubović 1981).

Cirkumpleks model bračnih i porodičnih sistema Dejvida Olsona, jedan je od modela porodičnog funkcionisanja sa najdužom tradicijom i najopsežnijim empirijskim zaledem. Prema podacima iz literature,

Cirkumpleks model bračnih i porodičnih sistema i na njemu zasnovan Upitnik porodične adaptabilnosti i kohezivnosti (FACES), u kliničkom setingu zastupljeni su preko 25 godina i tokom tog perioda, primenjeni u više od 1.200 istraživačkih studija (Kouneski 2002). Model je utemeljen na tri koncepta koja su, prema uverenju autora modela, neophodna za razumevanje funkcionisanja porodice. To su kohezivnost, fleksibilnost i komunikacija. Kohezivnost je definisana kao emocionalna povezanost članova porodice.

Fleksibilnost je inicijalno bila definisana kao učestalost promena u vođstvu u porodici, u odnosima među ulogama i u pravilima tih odnosa. Od aktuelne revizije, porodična fleksibilnost uključuje kvalitet i manifestacije sledećih aspekata porodičnog funkcionisanja: vođstva i organizacije, odnosa među ulogama, pravila u tim odnosima, kao i dogovaranja. Fleksibilnosti porodice mogu biti smeštene na kontinuumu od rigidnih do haotičnih, sa nivoom uravnoteženosti kao, takođe, centralnom vrednošću.

Pojam komunikacije odnosi se na pozitivne komunikacione sposobnosti i one mogu biti posmatrane na nivou celokupnog sistema porodice ili u dijadnim relacijama. Ona je definisana kao proces kreiranja i razmene informacija, ideja, mišljenja i osećanja između članova porodice. Model postulira da uravnoteženi porodični sistemi imaju znatno adekvatniju komunikaciju, u odnosu na neuravnotežene i da porodice sa adekvatnijom komunikacijom imaju značajno izraženije zadovoljstvo, u odnosu na one sa slabijom komunikacijom. Prema viđenju autora, u terapijskom radu sa porodicama, dimenzija komunikacije jeste ta koja je u fokusu rada i pomoću nje se ostvaruju promene postojećih nivoa kohezije i fleksibilnosti.

Istraživanje Giverca i Segrina (Givertz & Segrin 2014) pokazalo je da su uravnoteženi porodični odnosi, prilagodljivost porodice, kohezija, otvorena porodična komunikacija i autortiativno roditeljstvo pozitivno povezani sa zadovoljstvom sobom i sopstvenom porodicom. Roditeljsko ponašanje koje karakteriše preterana kontrola nad detetom i haotičnost u porodičnim odnosima povezani su sa smanjenom self-efikasnošću kod dece.

Ovo istraživanje predstavlja proveru uticaja porodičnih odnosa na razvoj self-koncepta na uzorku studenta. Cilj je otkrivanje kako su porodične interakcije (haotičnost, porodična komunikacije i zadovoljstvo porodicom) povezane sa različitim aspektima self-koncepta: strahom od negativne evaluacije i opštim zadovoljstvom sobom.

METOD

Ciljevi istraživanja

Ispitati povezanost između porodične komunikacije, zadovoljstva porodicom i haotičnih porodičnih odnosa sa strahom od negativne evaluacije i opštim zadovoljstvom sobom.

Hipoteze

Postoji statistički značajna povezanost između porodične komunikacije, zadovoljstva porodicom i haotičnih porodičnih odnosa sa strahom od negativne evaluacije i opštim zadovoljstvom sobom.

Specifične hipoteze:

- Postoji povezanost porodične komunikacije sa strahom od negativne evaluacije
- Postoji povezanost porodične komunikacije sa opštim zadovoljstvom sobom
- Postoji povezanost zadovoljstva porodicom sa strahom od negativne evaluacije
- Postoji povezanost zadovoljstva porodicom sa opštim zadovoljstvom sobom
- Postoji povezanost haotičnih porodičnih odnosa sa strahom od negativne evaluacije
- Postoji povezanost haotičnih porodičnih odnosa sa opštim zadovoljstvom sobom
- Postoji povezanost između porodične komunikacije, zadovoljstva porodicom i haotičnih porodičnih odnosa sa strahom od negativne evaluacije i opštim zadovoljstvom sobom na muškom poduzorku
- Postoji povezanost između porodične komunikacije, zadovoljstva porodicom i haotičnih porodičnih odnosa sa strahom od negativne evaluacije i opštim zadovoljstvom sobom na ženskom poduzorku

Uzorak

Istraživanje je sprovedeno na prigodnom uzorku studenata Filozofskog, Elektronskog, Medicinskog, Ekonomskog i Fakulteta zaštite na radu Univerziteta u Nišu. Uzorkom je obuhvaćeno 441 osoba, 259

studentkinja (58,7%) i 182 studenata (41,3%). Prosečna starost ispitanika je 20,9 godina.

Instrumenti

Baterija skala za merenje nekih aspekata samopoimanja (Bezinović 1988). U istraživanju je primenjen upitnik za procenu različitih dimenzija self-koncepta koji se sastojao od 77 tvrdnji, kojima se izražava stepen slaganja pomoću petostepene Likertove skale. Od originalnih osam skala koje su uključene u Bezinovićeve skale za merenje nekih aspekata samopoimanja primenjene su dve: Strah od negativne evaluacije i Opšte zadovoljstvo. Marlou-Kraunova skala socijalne poželjnosti nije uključena u ovo ispitivanje.

Skala straha od negativne evaluacije (adaptacija Lirijeve skale, Bezinović 1988) meri stepen anksioznosti u situacijama moguće negativne evaluacije. Sastoji se od 12 tvrdnji. Viši rezultati na ovoj skali opisuju doživljaj većeg stepena pretnje u situacijama kada postoji mogućnost da osoba bude negativno evaluirana od drugih ljudi i obrnuto. Koeficijent pouzdanosti α iznosi 0.87.

Skala opšteg zadovoljstva (Bezinović 1988) meri zadovoljstvo sobom i životom, pozitivnim raspoloženjem i osećanjem sreće. Sastoji se od 7 tvrdnji. Viši rezultati ukazuju na viši stepen opšteg zadovoljstva i obrnuto. Koeficijent pouzdanosti α , utvrđen u ovom istraživanju, iznosi 0.89.

Skala za merenje porodičnih odnosa, FACES IV (Olson 1991). Čine je tri skale za merenje dimenzije fleksibilnosti: skala procene ekstremno niske fleksibilnosti (rigidnost), skala procene balansirane fleksibilnosti i skala procene ekstremno visoke fleksibilnosti (haotičnost); skala za procenu komunikacije i skala za procenu zadovoljstva porodicom.

Analiza pouzdanosti skala upitnika FACES IV ukazuje na to da se vrednosti α koeficijenata kreću u opsegu od 0.77 do 0.89 (umrežene =0.77, neuključene =0.87, balansirane kohezivnosti = 0.89, haotične =0.86, balansirane fleksibilnosti =0.84, rigidne =0.82).

I. REZULTATI I DISKUSIJA

Polazeći od postavljenih ciljeva, u tabelama koje slede predstavljene su povezanosti između porodične komunikacije, zadovoljstva porodicom i haotičnih porodičnih odnosa sa strahom od negativne evaluacije i opštim zadovoljstvom sobom.

Tabela 1. Korelacija

	Opšte zadovoljstvo sobom	Strah od negativne evaluacije
Haotičnost	-0,27**	0,11*
Porodična komunikacija	0,38**	-0,12*
Zadovoljstvo porodicom	0,37**	-0,12*

**p<0.01

*p<0.05

Na osnovu prikazane tabele 1 može se zaključiti da postoji statistički značajna povezanost između svih dimenzija porodične interakcije sa aspektima self-koncepta. Između haotičnosti i opšteg zadovoljstva sobom postoji niska negativna korelacija, što znači da kada jedna od ovih dimenzija raste, druga opada, odnosno, sa porastom haotičnosti u porodičnim odnosima, opada opšte zadovoljstvo sobom i obrnuto. Dimenzija haotičnosti je u pozitivnoj korelaciji sa strahom od negativne evaluacije, korelacija iznosi 0,11 što znači da je niska, i da sa porastom jedne dimenzije raste i druga.

Porodična komunikacija je u pozitivnoj korelaciji sa opštim zadovoljstvom sobom i u negativnoj korelaciji sa strahom od negativne evaluacije. Dakle, kada komunikacija u porodici raste, raste i opšte zadovoljstvo sobom, a opada strah od negativne evaluacije. Ovakvi rezultati dobijeni su i za dimenziju zadovoljstvo porodicom.

Rezultati potvrđuju opštu hipotezu istraživanja. Takođe, potvrđene su i specifične hipoteze. Činjenica da kada haotičnost u porodičnim odnosima raste, opada opšte zadovoljstvo sobom, a raste strah od negativne evaluacije i obrnuto, bila je očekivana. Porodica je značajan agens socijalizacije i jedno od najuticajnijih okruženja u kojem se ličnost razvija. Osobe koje odrastaju u haotičnom porodičnom okruženju biće manje zadovoljne sobom, imaće

manje samopoštovanja i biće anksioznije u pogledu negativne evaluacije, jer je okruženje bilo takvo da nisu uspeli da razviju pozitivan self-koncept. Sa porastom komunikacije i zadovoljstva u porodičnim odnosima raste zadovoljstvo sobom, a smanjuje se strah od negativne evaluacije. Ova dva činioca porodične interakcije doprinose stvaranju pozitivnog self-koncepta i umanjuju rizike za negativnu samoocenu. Istraživanje autora Ričardsona i MekKejba (Richardson & McCabe 2001) koje je pokazalo da mladi čiji su se roditelji razveli tokom njihove adolescencije, kao posledicu haotičnih porodičnih odnosa pokazuju više stresa, anksioznosti i depresija, a manje socijalnih interakcija i slabiji self-koncept nego oni iz potpunih i netaknutih porodica u kojima vlada zadovoljstvo porodičnim odnosima i porodična komunikacija potvrđuju dobijene rezultate u ovom istraživanju.

Takođe, istraživanje sprovedeno na Univerzitetu u Teheranu (Taghizade & Yaghooti 2013) koje je ispitivalo uticaj porodičnih odnosa na self-koncept, pokazalo je da su porodični odnosi značajan pozitivan prediktor self-koncepta, što još jednom potvrđuje uticaj porodice na self-koncept koji je pronađen u ovom istraživanju.

Tabela 2. Korelacija na muškom poduzorku

	Opšte zadovoljstvo sobom	Strah od negativne evaluacije
Haotičnost	-0,33**	0,21**
Porodična komunikacija	0,38**	-0,11
Zadovoljstvo porodicom	0,38**	-0,13

**p < 0.01

Na osnovu tabele može se zaključiti da na dimenziji haotičnost na muškom poduzorku postoji negativna korelacija sa dimenzijom opšte zadovoljstvo sobom, dok sa dimenzijom strah od negativne evaluacije postoji pozitivna korelacija. Što znači da kada raste haotičnost u porodičnim interakcijama, opada opšte zadovoljstvo sobom i obrnuto.

Dimenzija porodična komunikacija je u pozitivnoj korelaciji sa opštim zadovoljstvom sobom, dok povezanost sa dimenzijom strah od

negativne evaluacije nije statistički značajan. Dakle, takvi isti rezultati su dobijeni i na dimenziji zadovoljstvo porodicom.

Na muškom poduzorku postoji statistički značajna povezanost haotičnosti sa opštim zadovoljstvom sobom i strahom od negativne evaluacije, dok su porodična komunikacija i zadovoljstvo porodicom statistički značajno povezani samo sa opštim zadovoljstvom sobom. Ovim je hipoteza da postoji korelacija između svih dimenzija samo delimično potvrđena.

Tabela 3. Korelacija na ženskom poduzorku

	Opšte zadovoljstvo sobom	Strah od negativne evaluacije
Haotičnost	-0,22**	-0,014
Porodična komunikacija	0,36**	-0,13*
Zadovoljstvo porodicom	0,35**	-0,12

Iz prikazanih rezultata vidi se da haotičnost na ženskom poduzorku negativno korelira sa opštim zadovoljstvom, a da sa strahom od negativne evaluacije ne postoji statistički značajna korelacija.

Porodična komunikacija je u pozitivnoj korelaciji sa opštim zadovoljstvom, a u negativnoj sa strahom od negativne evaluacije. Što se tiče zadovoljstva porodicom postoji pozitivna korelacija sa opštim zadovoljstvom i negativna sa strahom od negativne evaluacije koja nije statistički značajna.

Na ženskom poduzorku ne postoji statistički značajna povezanost haotičnosti i zadovoljstva porodicom sa strahom od negativne evaluacije, dok su ostale dimenzije u korelaciji. Ovo delimično potvrđuje postavljenu hipotezu. Činjenica da haotičnost u porodičnim odnosima nije povezana sa strahom od negativne evaluacije može se objasniti većom frustracionom tolerancijom koja postoji kod žena.

II. ZAKLJUČAK

Opšti cilj istraživanja – ispitati povezanost između porodične komunikacije, zadovoljstva porodicom i haotičnih porodičnih odnosa sa strahom od negativne evaluacije i opštim zadovoljstvom sobom je potvrđen.

Dobijeno je da na celokupnom uzorku postoji statistički značajna povezanost između svih dimenzija porodične interakcije sa aspektima self-koncepta. Između haotičnosti i opšteg zadovoljstva sobom postoji niska negativna korelacija, što znači da kada jedna od ovih dimenzija raste, druga opada, odnosno, sa porastom haotičnosti u porodičnim odnosima, opada opšte zadovoljstvo sobom i obrnuto. Dimenzija haotičnosti je u pozitivnoj korelaciji sa strahom od negativne evaluacije, korelacija iznosi 0,11 što znači da je niska, i da sa porastom jedne dimenzije raste i druga.

Porodična komunikacija je u pozitivnoj korelaciji sa opštim zadovoljstvom sobom i u negativnoj korelaciji sa strahom od negativne evaluacije. Dakle, kada komunikacija u porodici raste, raste i opšte zadovoljstvo sobom, a opada strah od negativne evaluacije. Ovakvi rezultati dobijeni su i za dimenziju zadovoljstvo porodicom.

Potvrđene su i skoro sve specifične hipoteze:

- Postoji povezanost porodične komunikacije sa strahom od negativne evaluacije
- Postoji povezanost porodične komunikacije sa opštim zadovoljstvom sobom
- Postoji povezanost zadovoljstva porodicom sa strahom od negativne evaluacije
- Postoji povezanost zadovoljstva porodicom sa opštim zadovoljstvom sobom
- Postoji povezanost haotičnih porodičnih odnosa sa strahom od negativne evaluacije
- Postoji povezanost haotičnih porodičnih odnosa sa opštim zadovoljstvom sobom

Hipoteze da postoji povezanost između porodične komunikacije, zadovoljstva porodicom i haotičnih porodičnih odnosa sa strahom od negativne evaluacije i opštim zadovoljstvom sobom na muškom poduzorku i na ženskom poduzorku su delimično potvrđene.

Na dimenziji haotičnost na muškom poduzorku postoji negativna korelacija sa dimenzijom opšte zadovoljstvo sobom, dok sa dimenzijom strah od negativne evaluacije postoji pozitivna korelacija, što znači da kada raste haotičnost u porodičnim interakcijama, opada opšte zadovoljstvo sobom i obrnuto.

Dimenzija porodična komunikacija je u pozitivnoj korelaciji sa opštim zadovoljstvom sobom, dok povezanost sa dimenzijom strah od negativne evaluacije nije statistički značajan. Dakle, takvi isti rezultati su dobijeni i na dimenziji zadovoljstvo porodicom.

Haotičnost na ženskom poduzorku negativno korelira sa opštim zadovoljstvom, a sa strahom od negativne evaluacije ne postoji statistički značajna korelacija.

Porodična komunikacija je u pozitivnoj korelaciji sa opštim zadovoljstvom, a u negativnoj sa strahom od negativne evaluacije. Što se tiče zadovoljstva porodicom postoji pozitivna korelacija sa opštim zadovoljstvom i negativna sa strahom od negativne evaluacije koja nije statistički značajna.

Rezultati nam govore da je porodično okruženje jako važno u formiranju ličnosti. Kada su haotični porodični odnosi, roditelji će manje vremena, brige i sigurnosti pružati detetu što će se negativno odraziti na razvijanje njegovog self-koncepta, dok će porodice u kojima postoji otvorena komunikacija i zadovoljstvo porodicom, doprineti formiranju pozitivne slike o sebi i većoj sigurnosti u sebe.

III. LITERATURA

- Bezinović, P. (1988). Prikaz skala za mjerenje aspekata samopoimanja. *Praktikum iz kognitivne i bihevioralne terapije*. Zagreb: Filozofski fakultet
- Givertz, M. & Segrin, C. (2014). The Association Between Overinvolved Parenting and Young Adults' Self-Efficacy, Psychological Entitlement, and Family Communication. *Communication Research*, 41 (8), 1111–1136.
- Golubović, Z. (1981). *Porodica kao ljudska zajednica*. Zagreb: Naprijed.
- Krstić, D. (1988). *Psihološki rečnik*. Beograd: Vuk Karadžić.
- Kouneski, E. (2002). Circumplex model and FACES: Review of literature. Available online at: www.facesIV.com
- Lacković-Grgin, K. (1994). *Samopoimanje mladih*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Marsh, H. W. & Shavelson, R. (1985). Self-concept: Its multifaceted hierarchical structure. *Educational Psychologist*, 20, 107–125.
- Mitić, M. (1988). *Terapija alkoholizma, proces i efekti evaluacija porodične terapije alkoholizma*. Magistarska teza. Beograd: Filozofski fakultet.
- Olson, D. H. (1991). Three dimensional (3-D) Circumplex Model & revised scoring of FACES. *Family Process*, 30, 74–79.
- Richardson, S. & McCabe, M. P. (2001). Parental Divorce During Adolescence and Adjustment in Early Adulthood. *Adolescence*, 36, 467–489.
- Shavelson, R. J. Hubner, J. J. & Stanton, G. C. (1976). Self-concept: Validation of construct interpretations. *Review of Educational Research*, 46(3), 407–441.
- Taghizade, M. E. & Yaghooti, N. (2013). Effectiveness of Family Process Model of Self-concept Content Tehran Payam Noor University, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 112, 447–450.

Katarina Mladenović

Ivana Petrović

Tijana Kocić

CORRELATION BETWEEN FAMILY COMMUNICATION, FAMILY SATISFACTION AND CHAOTIC FAMILY RELATIONSHIPS WITH THE FEAR OF NEGATIVE EVALUATION AND GENERAL SELF-SATISFACTION

The main goal of this research was to investigate correlation between family communication, family satisfaction and chaotic family relationships with the fear of negative evaluation and general self-satisfaction. The survey was conducted on a sample of Philosophy, Electronics, Medicine, Economics and Faculty of Occupational Safety students of the University of Nis. The sample included 441 people, 259 female students (58.7%) and 182 students (41.3%). The mean age was 20.9 years. The instruments which were used are the scale to measure family relations, FACES IV (Kouneski, 2002) and two scales taken from Bezinovic's scale for measuring self concept: the scale of negative self evaluation and the scale of general self satisfaction (Bezinovic, 1988). It has been founded that there is a statistically significant correlation between all dimensions of family interaction with aspects of self concept. Dimension fear of negative evaluation is positively correlated with the dimension chaotic family relationships ($r=0.11$), while with the dimensions of family communication and family satisfaction there is negative correlation ($r=-0.12$; $r=-0.12$). Dimension general self-satisfaction is negatively correlated with dimension chaotic family relationships ($r=-0.27$), while with the dimensions of family communication and family satisfaction there is positive correlation ($r=0.38$; $r=0.37$). Dimension fear of negative evaluation in the male subsample is only associated with the dimension chaotic family relationships ($r=0.25$), while in the female subsample it is only correlated with the dimension of family communication ($r=-0.13$).

Dimension general self-satisfaction is correlated with all three dimensions of family relationships in both, male and female subsample. The results confirm the expectations of authors and general research hypothesis. Once again it is demonstrated the important role of family and family relations in the development of children's self concept.

Key words: Chaotic family relationships, Family communication, Family satisfaction, Self-concept, Students

